

П. М. Гарасим, Г. А. Говда, У. П. Новак, М. В. Падюка

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ"

З'ясовано основні вимоги, яким у сучасному ринковому середовищі повинен відповідати фахівець спеціальності "Облік і оподаткування". Встановлено необхідність володіння не лише теоретичними знаннями, але й практичними вміннями з бухгалтерського обліку та фінансів; здійснення аналізу витрат та передбачення результатів для різноманітних проектів, зокрема міжнародних; застосування методів управлінського обліку для формування ефективних управлінських рішень. З'ясовано основні види відповідальності такого фахівця на різних управлінських рівнях. Встановлено різноманітні методи навчання, які дають змогу студентам оволодіти потрібними фаховими компетентностями. Охарактеризовано закономірності формування світогляду майбутніх фахівців і запропоновано на усіх рівнях підготовки наголошувати на зміні споживацького підходу до використання ресурсів на екологічно спрямований, з усвідомленням своєї відповідальності, зокрема й екологічної. До стандартів з підготовки фахівців спеціальності "Облік і оподаткування" освітнього рівня "бакалавра" і "магістра" запропоновано ввести фахові компетентності, що б передбачали екологічні аспекти у формуванні світогляду студентів. Оцінено рівень екологізації навчальних програм щодо усіх дисциплін на кафедрі обліку і аудиту НЛТУ України, а також науковий внесок викладачів щодо застосування еколого-економічних підходів у підготовці фахівців спеціальності "Облік і оподаткування".

Ключові слова: сучасні вимоги до фахівців спеціальності; екологічна складова компетентностей; екологічна відповідальність; екологізація навчальних дисциплін; формування еколого-економічного світогляду.

Вступ. Модернізація вітчизняної освіти у сукупності поставлених цілей виділяє підготовку кваліфікованих фахівців, які цілком конкурентоздатні на ринку праці, вільно володіють своєю професією, готові до постійного професійного зростання й навчання, мають соціальну і професійну мобільність. Це стосується і фахівців спеціальності "Облік і оподаткування".

Важливим аспектом у їхній підготовці є практична спрямованість процесу навчання. У сучасному контексті недостатньо вивчити первинну облікову документацію та обробляти її (групувати, розносити по рахунках аналітичного і синтетичного обліку). У процесі виконання своїх посадових обов'язків бухгалтер зобов'язаний аналізувати ситуацію і вибирати оптимальні варіанти своїх дій, не виходячи за межі у т.ч. правового поля чи професійної етики. Інакше суб'єкту господарювання можуть загрозувати штрафні санкції з боку контролюючих органів, втрата ділової репутації. У зазначеному вище контексті професійна компетентність бухгалтера є інтеграційною характеристикою особистості фахівця, яка сформована у процесі засвоєння системи теоретичних знань, зокрема спеціальних знань у сфері економіки, фінансів та бухгалтерського обліку, професійних умінь і навичок, практичного досвіду, і відображає його готовність до вирішення професійних завдань.

Останнім часом, з огляду на прагнення суспільства підвищити ефективність виробництва, враховуючи його вплив на навколишнє природне середовище, усвідомлення важливості бухгалтерського обліку екологічної діяльності суб'єктів господарювання, застосування спеціальних знань у сфері обліку, аудиту та оподаткування на практиці істотно розширюються. Сучасні фахівці з обліку й оподаткування повинні мати комплексні знання, специфічність яких полягатиме в умінні вчасно, правдиво та своєчасно надати економічну інтерпретацію змін, що відбуваються у довікллі, а також оцінити витрачання природних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки фахівців облікового спрямування досліджено у працях українських вчених. Зокрема, необхідність інтеграції до Європейського простору вищої освіти та її вплив на підготовку фахівців з обліку й аудиту досліджували І. Д. Лазаришина та О. Павелко (Lazaryshyna & Pavelko, 2013). Необхідність поєднання високого рівня наукової та практичної підготовки фахівців обліково-аналітичного спрямування обґрунтувала у своїх працях Л. М. Кіндрацька (Kindrac'ka, 2014). Проблеми готовності фахівців економічних спеціальностей до реалій сучасної економіки та напрямки її забезпечення у вищих навчальних закладах також висвітлено у

Інформація про авторів:

Гарасим Петро Миколайович, д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту. Email: garasymp@ukr.net

Говда Галина Анатоліївна, канд. екон. наук, доцент, кафедра обліку і аудиту. Email: govda.galina@gmail.com

Новак Уляна Павлівна, канд. екон. наук, доцент, кафедра обліку і аудиту. Email: novak.u@nltu.edu.ua

Падюка Марія Володимирівна, асистент, кафедра обліку і аудиту. Email: marusya-lviv@meta.ua

Цитування за ДСТУ: Гарасим П. М., Говда Г. А., Новак У. П., Падюка М. В. Еколого-економічні аспекти підготовки фахівців спеціальності "Облік і оподаткування". Науковий вісник НЛТУ України. Серія Економічна. 2018, т. 28, № 9. С. 9–15

Citation APA: Garasymp, P. M., Hovda, H. A., Novak, U. P., & Padyuka, M. V. (2018). Training the professionals of speciality "Accounting and Taxation": environmental and economic aspects. *Scientific Bulletin of UNFU*, 28(9), 9–15. <https://doi.org/10.15421/40280901>

працях Р. А. Кубанова (Kubanov, 2018). Водночас еколого-економічним аспектам підготовки фахівців спеціальності "Облік і оподаткування" в Україні у науковій літературі не приділено достатньої уваги.

Мета дослідження – визначити науково обгрунтовані підходи до підготовки конкурентоспроможних у сучасних ринкових умовах фахівців з обліку й оподаткування з високим рівнем екологічної відповідальності та сформованим еколого-економічним світоглядом.

Результати дослідження

1. Сучасні підходи до навчання – економічний аспект. Основні вимоги до фахівців з обліку й оподаткування визначено Кодексом етики професійних бухгалтерів (Kodeks, 2018), згідно з яким цілі бухгалтерської професії полягають у виконанні роботи відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, у досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні інтересів громадськості. Щоб цього досягти, необхідно задовольнити чотири основні потреби (Standart, 2016):

- надійність (у суспільстві є потреба в надійній інформації та в інформаційних системах, що її забезпечують);
- професіоналізм (є потреба в особах, які можуть без сумнівів визначити професіоналів у сфері бухгалтерського обліку);
- якість послуг (є потреба щодо впевненості в тому, що всі послуги, надані професійним бухгалтером, виконуються згідно з найвищими стандартами якості);
- довіра (користувачі послуг професійних бухгалтерів мають бути впевнені в дотриманні основ професійної етики, що регулюють надання цих послуг).

Окрім цього, для досягнення цілей у практичній діяльності необхідним є дотримання низки засадничих принципів, які наведено у Кодексі етики професійних бухгалтерів.

Для сучасних фахівців з обліку й оподаткування надзвичайно важливим є розвиток комунікаційних вмінь, що передбачає ведення дискусії, обстоювання власної точки зору, представлення професійної інформації у доступному й зрозумілому вигляді для користувачів, які не мають достатніх знань, але так чи інакше її потребують для прийняття рішень. Освоєння вмінь вести переговори та/або виступи у внутрішньому, більш комфортному середовищі, реалізується під час наукових семінарів, роботи гуртків, секцій, виступів з доповідями. Як приклад, досвід роботи у зовнішньому середовищі студенти набувають під час міжуніверситетських конкурсів, олімпіад, які відбуваються в умовах, максимально наближених до реальних життєвих ситуацій – обмежений час, стресові ситуації, оцінювання знань і вмінь тощо.

Одним з обов'язкових елементів навчального процесу студентів спеціальності "Облік і оподаткування" є тримання руки на пульсі подій у сфері законодавчих змін, професійних нововведень, що зумовлює своєчасну актуалізацію навчальних матеріалів. Відповідно, робота з нормативною документацією, найактуальнішими професійними виданнями, сприяє розумінню студентами всіх тонкощів і причинно-наслідкових взаємозв'язків в обліковій сфері та суміжних галузях. Окрім цього, виконання як типових, так і нетипових задач ініціює пошук раціональних рішень, їхньої аргументації та потенційних та/або оптимальних варіантів розв'язання. Як

приклад, поширення (виникнення) у світі нових явищ в економіці чи суміжних сферах, як-от криптовалюти, майнінг, стартапи, зумовлює нагальну потребу відобразити їх в обліковій системі, однак готових рішень для цього не існує.

Робота в команді не менш важлива, ніж чудові індивідуальні якості. Адже суб'єкт господарювання діє в бізнес-середовищі як єдиний суб'єкт, який має бути керований в одному напрямку для реалізації поставлених цілей та результатів. Важливими є уроки відповідальності, як індивідуальної, так і колективної, знання "грошової" оцінки кожної помилки. Для прикладу, студенти засвоюють ціну помилки за порушення касової дисципліни, податкового чи трудового законодавства шляхом вивчення видів відповідальності, ознайомлення з актуальними розмірами штрафних санкцій та прикладами їх накладення у реальних життєвих ситуаціях.

Аналітична функція пов'язана із опрацюванням значних обсягів інформації: її введенням, фіксацією, обробленням та ін., що визначається сутністю бухгалтерського обліку, є надзвичайно затребуваною, тому їй приділяють значну увагу під час виконання практичних завдань, проведення ділових ігор. Адже важливо навчити студента бути таким фахівцем, який побачить та правильно інтерпретує масиви й потоки облікової інформації в економічні маркери тих чи інших процесів в умовах діяльності конкретного суб'єкта господарювання, зважаючи на його галузеві особливості, характеристики персоналу чи ринків реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

При цьому, такі базові вміння, як формування облікової політики, документування та оформлення бухгалтерських операцій, формування усіх видів звітності, оптимізація податкового навантаження – безумовно, повинні бути властиві кожному випускникові.

Фахівець з обліку і оподаткування, який бажає досягти успіху в бізнесі, повинен знати та оперувати у власній діяльності знаннями, які у процесі навчання відшліфовуються у практичній площині щодо:

- 1) сутності бухгалтерського обліку та фінансів:
  - як проаналізувати та інтерпретувати фінансову звітність, складену за національними чи міжнародними стандартами;
  - як складати фінансові плани, кошториси, документацію для тендерних закупівель;
  - як оптимізувати розмір податків, правильно здійснити їх сплату;
  - як побачити наперед можливі фінансові проблеми та заздалегідь готуватись до їх вирішення;
  - як приймати інвестиційні рішення тощо;
- 2) здійснення аналізу витрат та результатів для різноманітних проектів, зокрема міжнародних грантів, програм:
  - знання бухгалтерського обліку та фінансів допомагають прийняти ефективні рішення стосовних розподілу обмежених ресурсів між проектами;
  - складання бізнес-планів і контроль за виконанням поставлених завдань і показників буде неповноцінним без знань бухгалтерського обліку, оподаткування та звітності;
- 3) принципів і методів бухгалтерського обліку, які лежать в основі управлінського обліку, який є обов'язковим інструментом роботи кожного успішного керівника.

При цьому усвідомлення невідворотності настання відповідальності (табл. 1) є запорукою відповідальної роботи фахівця з обліку і оподаткування.

Табл. 1. Види відповідальності особи, що обіймає керівну посаду на підприємстві (в установі, організації)

Суб'єкт	Вид, характеристика та обсяг відповідальності
Матеріальна	
Керівник	Несе повну матеріальну відповідальність у випадку, якщо він винний у несвоєчасній виплаті заробітної плати понад 1 місяця, що призвело до виплати компенсацій за порушення строків її виплати (за умови, що держбюджет та місцеві бюджети, юридичної особи державної форми власності не мають заборгованості перед цим підприємством)
Керівник та головний бухгалтер	Несуть обмежену матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству зайвими грошовими виплатами працівникам, неправильною постановкою обліку і зберігання матеріальних чи грошових цінностей, невжиттям необхідних заходів щодо запобігання простоям у розмірі заподіяної з їх вини шкоди, але не більше їх середньої місячної зарплати
Адміністративна	
Керівник та головний бухгалтер	<i>Передбачено штрафи в розмірі до 17 000 грн. При вчиненні однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо:</i> ▪ відсутність податкового обліку, порушення встановленого законом порядку ведення податкового обліку, у тому числі неподання або несвоєчасне подання аудиторських висновків; ▪ неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів); ▪ неутримання або неперерахування до бюджету сум ПДФО при виплаті фізичній особі доходів, неповідомлення або несвоєчасне повідомлення ДФС відомостей про доходи громадян; ▪ порушення порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), у тому числі перевищення граничних сум розрахунків готівкою, недотримання установлених законодавством вимог щодо забезпечення можливості розрахунків за товари (послуги) з використанням електронних платіжних засобів; ▪ приховування в обліку валютних та інших доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухобліку або ведення його з порушенням національних положень (стандартів), внесення неправдивих даних до фінзвітності, неподання фінзвітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризації грошових коштів і матеріальних цінностей, несвоєчасне подання на розгляд, погодження або затвердження річного фінансового плану підприємства державного сектору економіки та звіту про його виконання, перешкодження працівникам органу державного фінансового контролю у проведенні ревізій та перевірок, невжиття заходів щодо відшкодування винними особами збитків від недостач, розтрат, крадіжок і безгосподарності; ▪ порушення порядку нарахування ЄСВ, неподання, несвоєчасне подання звітності з ЄСВ, пенсійних страхових внесків, несплата або несвоєчасна сплата ЄСВ, пенсійних страхових внесків.
Кримінальна	
Керівник та головний бухгалтер	▪ вчинення фінансової операції з коштами та майном, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, легалізації (відмивання) доходів, приховання чи їх незаконного походження (позбавлення волі на строк від 3 до 6 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 2 років з конфіскацією майна); ▪ такі ж дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, якщо розмір коштів або майна понад 4 800 000 грн, але не більше 14 400 000 грн (позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна); ▪ такі ж дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або в особливо великому розмірі понад 14 400 000 грн (позбавлення волі на строк від 8 до 15 років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна); ▪ умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), сплати ЄСВ чи страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах (понад 800 000 грн, але не більше 2 400 000 грн) (штраф до 34 000 грн, або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років); ▪ такі ж дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у великих розмірах понад 2 400 000 грн, але не більше 4 000 000 грн (штраф до 51 000 грн, або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років); ▪ такі ж дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, понад 4 000 000 грн (штраф до 425 000 грн з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна).

Окрім цього, особи, винні в порушеннях законодавства, притягаються до дисциплінарної та цивільної відповідальності.

2. Сучасні підходи до навчання – екологічний аспект. Впровадження та реалізація екологічного аспекту в навчанні фахівців з обліку і оподаткування нерозривно пов'язано зі зміною мислення та сприйняття процесів та явищ на рівнях "Індивід – Група – Суспільство". Комплексний підхід до імплементації у навчальний процес екологічних аспектів (елементів, підходів, складових і т.ін.) як прямо, так і опосередковано впливає на майбутнього працівника як на свідомому, так і підсвідомому рівнях. Як результат, починаючи від організації робочого місця, відділу, сектору до виробничого процесу та збуту, збільшується ймовірність їх екологізації.

На сьогодні у підготовці більшості фахівців з обліку і оподаткування є очевидні прогалини, які стосуються знань щодо:

- екологічних проблем сучасності та шляхів їх вирішення;
- формування достовірної та своєчасної інформації в бухгалтерському обліку про еколого-економічні процеси на підприємстві;
- формування та надання повної, своєчасної і достовірної інформації про екологічні витрати та зобов'язання, що не суперечать вимогам національних та міжнародних стандартів фінансової звітності, для ефективного управління природоохороною діяльністю підприємства;
- розкриття в обліку та звітності підприємства інформації щодо його природоохороною діяльності;
- відображення в бухгалтерському обліку оцінки негативного впливу діяльності підприємства на навколишнє природне середовище.

Отже, окрім бухгалтерського обліку, фінансів, аудиту та інших суміжних економічних знань сучасним фахівцям потрібні глибші знання стосовно тонкощів виявлення і відображення в обліку еколого-економічної інформації.

Для підготовки фахівців спеціальності "Облік і оподаткування" в Україні передбачено два нормативні документи:

- 1) *бакалаврів* – Стандарт вищої освіти України першого рівня вищої освіти, галузі знань "Управління та адміністрування", для здобуття освітнього ступеня "бакалавр", спеціальності "Облік і оподаткування" (2016) (Standart, 2016);
- 2) *магістрів* – Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня за галуззю знань 07 "Управління та адміністрування" спеціальності 071 "Облік і оподаткування" (2017) (Standart, 2017).

У цих стандартах наведено інтегральну, загальні і спеціальні (фахові) компетентності, які мають опанувати сучасні фахівці з обліку і оподаткування. Варто зауважити, що екологічні аспекти підготовки випускників і першого, і другого рівнів вищої освіти спеціальності "Облік і оподаткування" цими стандартами не передбачені, хоча вони з кожним роком набувають дедалі більшої актуальності. Тому пропонуємо доповнити 12 спеціальних (фахових) компетентностей Стандарту вищої освіти України для здобуття освітнього ступеня "бакалавр" 13-тою компетентністю: "Здатність формувати

повну, достовірну та своєчасну інформацію в бухгалтерському обліку та звітності про екологічні витрати та зобов'язання, еколого-економічні процеси, а також природоохоронну діяльність для підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності господарювання". Стандарт вищої освіти України для здобуття освітнього ступеня "магістр" пропонуємо доповнити 15-тою фаховою компетентністю: "Здатність визначати стратегію і тактику діяльності окремих суб'єктів господарювання та економіки загалом, забезпечуючи сталий розвиток з урахуванням загальноприйнятих схем взаємодії та взаємозв'язків всіх компонентів у природничій, соціальній, економічній сферах". Вважаємо, що сучасні компетентності фахівця з обліку і оподаткування втілюються у таких напрямках (рис. 1).

Сьогодні незаперечним є стрімкий процес щодо змін не тільки в економіці, але й в середовищі, невіддільному від неї: суспільстві, довкіллі та інформаційній сфері. Традиційний підхід до функціонування бізнес-середовища, що втілюється у максимізації прибутку від діяльності суб'єктів господарювання, ґрунтується на залученні усіх ресурсів, у т.ч. вилученні природних ресурсів, часто неконтрольованому. Лінійне мислення, що втілює наведене вище, однозначно, потребує змін крізь призму всебічного розуміння, навчання та впровадження у практичну сферу принципів сталого розвитку (рис. 2).

Рис. 1. Напрями використання засвоєних знань, умінь та навичок у професійній діяльності фахівця для вирішення теоретичних і практичних завдань

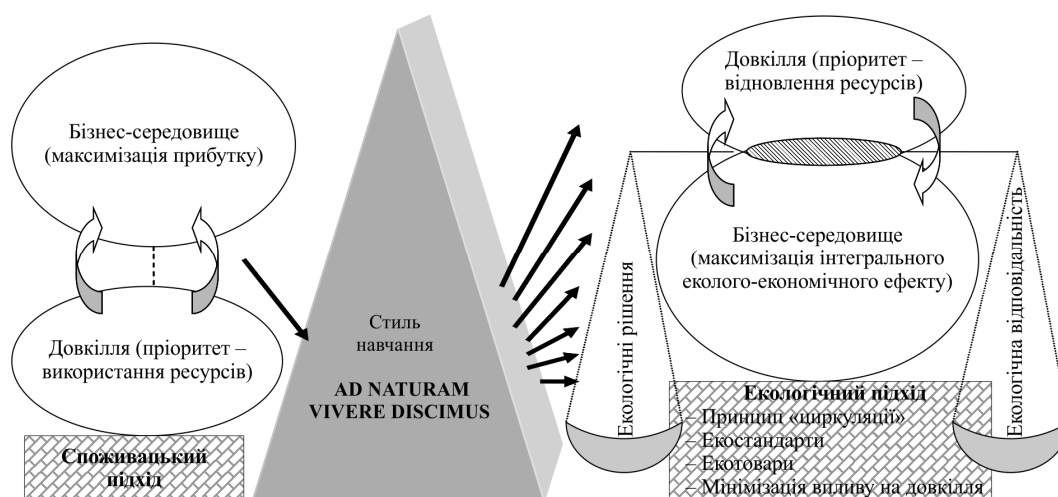

Рис. 2. Трансформація світогляду майбутніх фахівців з обліку і оподаткування

Зокрема, для студентів та науково-педагогічних працівників НЛТУ України процес адаптації та/або трансформації світогляду відбувається за принципом *ad naturam vivere discimus*. Як результат, у пріоритеті маємо перевагу розвитку довкілля, шляхом відновлення, ре-

циркуляції ресурсів, а в сфері господарювання – бізнес-середовищі – на перший план ставиться принцип пріоритетності критерію еколого-економічного ефекту, його максимізація.

Варто відзначити важливість підкріплення осі "економіка-довкілля" паритетом ланки "рішення-відповідальність", пошуку точок дотику та інструментарію підтримки такого симбіозу (наприклад, з допомогою екостандартів, екологічного асортименту товарів, робіт та послуг, мінімізації впливу на довкілля – CO₂ free, принципу "циркуляції" тощо).

Цілком погоджуємось із проф. Ю. Ю. Туницею, який дуже слушно обґрунтовує тезу про те, що "критерієм ефективності господарювання має стати максимізація інтегрального еколого-економічного ефекту (сумарно – економічних й екологічних результатів господарської діяльності), замість максимізації бруто-прибутковості, яка не вилучає з прибутку екологічних збитків. Ураховуючи беззаперечну істину – фундаментальний аксіоматичний постулат про органічну єдність та взаємозалежність природної (екологічної) і господарської (економічної) систем, – екологічний імператив

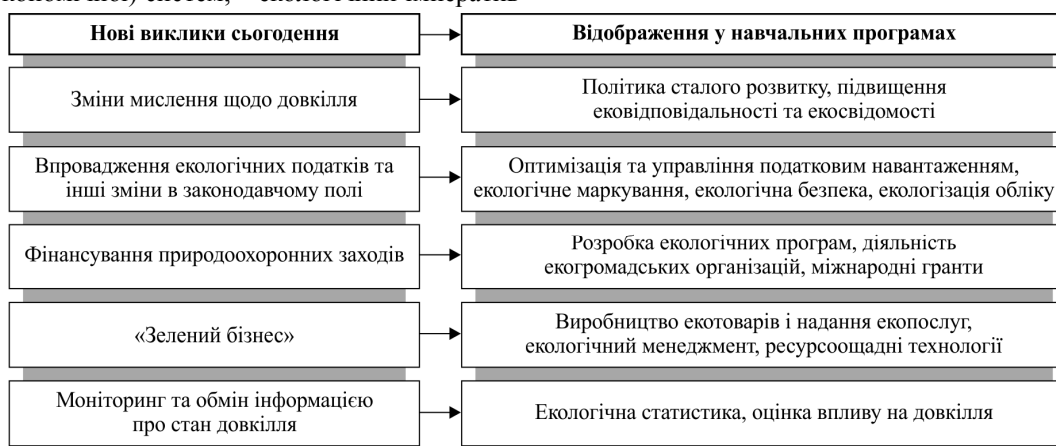

Рис. 3. Відображення у навчальних програмах викликів сьогодення

Світові тенденції "зеленого" курсу економіки, її втілення на національному і глобальному рівнях, потребують від фахівців управлінських вмінь, що ґрунтуються на принципах сталого розвитку (Halushkyna, Musina & Humačova, 2012).

Розвиток "зеленої" (еколого-орієнтованої) економіки ґрунтується на досягненнях міжнародної спільноти та внутрішньому досвіді трансформаційних перетворень (Burkynskij, Halushkyna & Reutov, 2011), визначається рамками чинного природоохоронного законодавства та втілюється часто у нових формах. З останнього можемо навести приклад. Закон України "Про оцінку впливу на довкілля" (Vplyv, 2017) серед іншого визначає підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля та відповідальність за порушення щодо порушень у сфері такої оцінки.

Закон України "Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції" (Pryntsyru, 2018) чітко у руслі сталого розвитку та євроінтеграційних процесів заклав екологічну компоненту у виробництво, сертифікацію й маркування продукції українських підприємств.

Екологічні аспекти підготовки фахівців полягають у розробленні фахових компетентностей, спрямованих на виховання екологічно грамотних фахівців з обліку і оподаткування, здатних працювати в умовах сьогодення, приймати ними самостійних рішень на основі реалізації ідей та принципів екологізації професійної діяльності. У цьому контексті науково-педагогічна діяльність кафедри обліку і аудиту НЛТУ України охоплює

мусить стати внутрішньою органічною складовою нової парадигми не лише економічної науки, але й науки загалом" (Stymulyuvannya, 2012).

Динаміка життя XXI ст., глобальність змін, їх різноманіття генерують нові явища, процеси, події, які потребують реакції управлінців суб'єктів господарювання – адаптація, зміни, впровадження, оцінка, оптимізація щодо як мислення, так фінансів, обліку, менеджменту тощо.

Відповіді на поставлені виклики дуже швидко втілюються й у навчальному процесі, шляхом екологізації навчального процесу, навчальних програм, підходів до викладання, наукового пошуку – співвідношення практичної та теоретичної частин, організації самостійної та індивідуальної пошукової діяльності – пошуку шляхів розвитку поставлених проблем, питань їхньої апробації (рис. 3).

шляхи формування інтелектуального розвитку студентів на засадах професійності та усвідомленості їхньої майбутньої діяльності.

Рис. 4. Діяльність кафедри обліку і аудиту НЛТУ України у контексті екологізації освіти

Екологізація навчальних дисциплін, які викладаються студентам спеціальності "Облік і оподаткування" в НЛТУ України, вирішує проблеми свідомого ставлення до навколишнього середовища та його охорони шляхом

впливу на всі ланки освітнього процесу. Впровадження дисциплін екологічного спрямування та фрагментарна екологізація окремих предметів, зокрема певних тем або деяких питань, дає змогу значно покращити якісну складову навчально-виховного процесу.

Загалом діяльність кафедри обліку і аудиту НЛТУ України у контексті екологізації освіти відображено на рис. 4. Сучасні економічні відносини та стан бізнес-середовища в Україні підвищують вимоги до рівня підготовки фахівців з обліку і оподаткування, а також зумовлюють потребу поглиблення їх знань та навичок. Поряд з вузькопрофесійними знаннями вони повинні вміти визначати стратегічні цілі підприємства, їх деталізувати, володіти іноземною мовою, творчо мислити і вміло застосовувати знання на практиці, приймати обґрунтовані управлінські рішення з врахуванням екологічної складової.

Висновки. Зміна лінійного традиційного мислення щодо постулатів функціонування системи "бізнес-довкілля" відбувається згідно з принципами сталого розвитку. Заміна споживацького підходу на екологічно спрямований крізь призму методів та стилю навчання "ad naturam vivere discimus" є свідченням трансформації світогляду майбутніх фахівців з обліку і оподаткування. Визначальним при цьому є освоєння паритетності категорій екологічних рішень та екологічної відповідальності у сфері кругообігу природних ресурсів та їх невиснажливого вилучення для цілей господарювання. Результат діяльності суб'єктів бізнес-середовища повинен підпорядковуватися цілям "зеленої економіки", мінімізації впливів на довкілля та орієнтуватися на максимізацію інтегрального еколого-економічного ефекту на зміну максимізації прибутку, як економічної категорії.

Сучасні реалії, які визначають пріоритетність екологічної складової в економічному контексті, зумовили необхідність впровадження у навчально-виховний процес засобів формування еколого-економічного світогляду студентів. У НЛТУ України це здійснено кількома шляхами: впровадження окремих дисциплін екологічного спрямування (екологічний аудит, еколого-економічний аналіз, екологічна статистика та ін.), екологізації окремих тем, питань, положень та видів навчальних робіт з усіх предметів на кафедрі обліку і аудиту.

Перелік використаних джерел

- Burkynskyy, B. V., Halushkyna, T. P., & Reutov, V. Ye. (2011). *"Zelena" ekonomika kriz pryzmu transformatsyinyh zrushen v Ukrainy*. Odessa, 348 p. [In Ukrainian].
- Halushkyna, T. P., Musina, L. O., & Humarova, N. I. (2012). *Natsionalna polityka "zelenoho" zrostantnya v Ukraini Ukraini*. NAN Ukrainy, Instytut problem rynku ta ekonomichnyh doslidzen. Odessa, 271 p. [In Ukrainian].
- Kindracka, L. M. (2014). Nauka i praktyka jak chynnyk uspishnosti pidgotovky fahivciv oblikovo-analytychnogo sprjamuvannja. *Visnyk Nacionalnogo universytetu "Lvivska politehnika". Menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku*, 797, 80–84. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2014_797_12.pdf [In Ukrainian].
- Kodeks. (2018). *Kodeks etyky profesiynyh buhgalteriv*. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua/minfin/document/81073/D6.pdf> [In Ukrainian].
- Kubanov, R. A. (2018). Teoretychnyj analiz zmistu hotovnosti majbutnikh fahivtsiv ekonomichnyh spetsialnostej do profesijnoj. *Fizyko-matematychna osvita: naukovyj zhurnal. Sumy: Vydavnytstvo SymDPU imeni A. S. Makarenka*, 2(16), 67–71. [In Ukrainian].
- Lazaryshyna, I. D., & Pavelko, O. (2013). Pidgotovka fahivciv za spetsialnistju "Oblik i audyt" u konteksti integracii do Jevropejskogo prostoru vyshhoi osvity. *Nova pedagogichna dumka*, 1(1), 117–121. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2013_1_30.pdf [In Ukrainian].
- Pryntsypy. (2018). Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do orhanichnoho vyrobnytstva, obihu ta markuvannya orhanichnoyi produktyi: Zakon Ukrainy vid 10.07.2018 r., № 2496-VIII. [In Ukrainian].
- Standart. (2016). Standart vyshchoyi osvity Ukrainy persoho rinvna vyshchoi osvity, halyzi znan "Upravlinnya ta administruvannya", dlya zdobyttya osvitnoho stypennya "bakalavr", spetsialnosti "Oblik i opodatkyvannya". Retrieved from: <https://mon.gov.ua> [In Ukrainian].
- Standart. (2017). Standart vyshchoyi osvity Ukrainy druhoho (mahisterskoho) rinvna za halyzzyu znan 07 "Upravlinnya i administruvannya" spetsialnosti "Oblik i opodatkyvannya". Retrieved from: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/proekty_standartiv_VO/071-oblik-i-opodatkuvannya-magistr-22.05.2017.doc [In Ukrainian].
- Stymulyuvannya. (2012). Pro koncepsiyu stymulyuvannya ekolohichno bezpechnoyi ekonomiky. Vystup akademika NAN Ukrainy Yu. Yu. Tunytsi na sesiyi zahalnykh zborov NAN Ukrayiny 12 kvitnya 2012 roky. *Visnyk NAN Ukrayiny*, 5, 26–29. [In Ukrainian].
- Vplyv. (2017). Pro ocinky vplyvu na dovkillja: Zakon Ukrainy vid 23.05.2017 r., № 2059-VIII. [In Ukrainian].

П. Н. Гарасым, Г. А. Говда, У. П. Новак, М. В. Падюка

Национальный лесотехнический университет Украины, г. Львов, Украина

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧЕСКІЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ "УЧЕТ И НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ"

Выяснены основные требования, которым в современной рыночной среде должен отвечать специалист по специальности "Учет и налогообложение". Установлена необходимость владения не только теоретическими знаниями, но и практическими умениями по бухгалтерскому учету и финансам; осуществление анализа расходов и предвидения результатов для различных проектов, в том числе международных; применение методов управленческого учета для формирования необходимых управленческих решений. Выяснены основные виды ответственности данного специалиста на различных уровнях управления. Установлены разнообразные методы обучения, которые дают возможность сформировать у студентов нужные профессиональные компетентности. Охарактеризованы закономерности формирования мировоззрения будущих специалистов и предложено на всех уровнях подготовки акцентировать внимание на изменении потребительского подхода к использованию всех ресурсов на экологически направленный, с осознанием экологической ответственности. Предложено в стандартах по подготовке специалистов по специальности "Учет и налогообложение" образовательного уровня "бакалавр" и "магистр" ввести профессиональные компетентности, которые бы учитывали экологические аспекты в формировании мировоззрения студентов. Оценен уровень экологизации учебных программ по всем дисциплинам на кафедре учета и аудита НЛТУ Украины, а также научный вклад преподавателей по применению эколого-экономических подходов в подготовке специалистов по специальности "Учет и налогообложение".

Ключевые слова: современные требования к специалистам; экологическая составляющая компетентностей; экологическая ответственность; экологизация учебных дисциплин; формирование эколого-экономического мировоззрения.

TRAINING THE PROFESSIONALS OF SPECIALITY "ACCOUNTING AND TAXATION": ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC ASPECTS

Today, the competitiveness of graduates of higher education institutions of Ukraine is achieved not only by the high level of their theoretical knowledge and acquired practical skills, but also by the formation of a special world outlook for future specialists that allows them to think strategically, not only in consumer categories, but also with the awareness of environmental responsibility and the desire to preserve the environment for future generations. Therefore, we propose to review the modern approaches to studying in two ways – considering all economic and environmental aspects of training highly skilled professionals. Economic factors require considering the demands in studying process, which are addressed to accounting and tax experts in accounting, analysis, control, and management. They are summarized in the standards of higher education for the speciality "Accounting and Taxation". Important skills, along with the specific competencies that students need to gain during their studies, are communicative, continuous monitoring of changes in legislation and profession, teamwork, and also analysis and strategic planning. In general, the accounting and taxation specialist should combine high theoretical knowledge and acquired practical skills not only in accounting, analysis, control, but also in line with the level of senior management in finance, planning, and management. It is also important to understand the extent of liability (material, administrative and criminal) and the inevitability of its offense in violation of legislation or other normative documents. Awareness of the need to change the vectors of management of economic processes from purely consumer to environmentally oriented, led to the introduction the ecological component in educational process. Its need is confirmed by the revealed gaps in the complex studying of specialists on knowledge of environmental problems and ways of their solution, lack of information base on ecological and economic processes at enterprises, etc. The article proposes to supplement the list of professional competencies for bachelor and master levels, which would allow expanding the requirements for speciality experts of "Accounting and Taxation", taking into account environmental and economic factors. The activity of the Department of Accounting and Auditing in the context of environmental education is provided in three directions: educational (through the introduction of certain ecological and economic disciplines, as well as separate elements of ecologization into all types of educational work), research (articles, monographs and dissertations on ecological and economic subject), and educative (formation of the ecological culture of students). In general, the educational process in UNFU is aimed at transforming the specialists outlook from the consumer into environmentally oriented, with a high level of environmental responsibility.

Keywords: modern requirements to field specialists; ecological component of competencies; environmental awareness; ecologization of disciplines.